

הני מילי היכא דהרגו דרך עלייה דלא ניתן שגגתו לכפרה -

These words were said, when he killed him in an upward manner, where forgiveness was not available for his accidental killing

Overview

The גמרא explains why לא תקחו כופר is not sufficient to teach us (regarding מיתות פסוק) that the punishment cannot be replaced by payment, because that פסוק may be referring to a killing בדרך עלייה where שגגתו לכפרה (so it is like מיתות חמורות). The general idea in the גמרא seems to be that if we know that by a more severe transgression, one cannot redeem himself with money, this does not prove that the same rule applies to a more moderate transgression. תוספות clarifies this point.

פירוש¹ לכפרה בידי אדם² -

The explanation of שגגתו לכפרה לא ניתן means only that he cannot find atonement through the hands of man -

אף על גב דדרך עלייה קיל טפי מדרך ירידה כדמוכח בפרק אלו הן הגולין³ (מכות דף ט,א ושם) -
Even though that דרך עלייה is more lenient than דרך ירידה as is evident in פרק אלו הן הגולין -

גבי גר תושב גולה על ידי גר תושב⁴ -

Regarding the rule that a גר תושב is exiled for killing another גר -

תוספות responds:

וכל חומרי דשמעתין לא תלי אלא במה שלא ניתן לכפרה⁵ -

¹ See 'Overview'. תוספות writes 'פירוש', in order that we should not mistakenly assume that דרך עלייה is more severe than דרך ירידה (for שגגתו לכפרה) and therefore because of the חומרא of דרך עלייה, we cannot derive דרך ירידה from דרך עלייה; this is not the case as תוספות continues to explain.

² See שיטה מקובצת who explains this to mean that by דרך עלייה he is forgiven by ה', but not בידי אדם (like going to גלות). This would seem to make דרך עלייה more קל. See 'Thinking it over'.

³ The question therefore is, if we already know that there is no monetary forgiveness by דרך עלייה which is less severe, there certainly should not be any leniency of monetary exemptions by דרך ירידה which is more severe. However from our גמרא it appears that we cannot derive דרך ירידה which is severe, from דרך עלייה which is lenient!

⁴ The גמרא there cites a contradiction between a משנה and a ברייתא regarding גר תושב who killed another גר בשוגג. The גמרא resolved this contradiction that by דרך ירידה he receives גלות, but by דרך עלייה (where a ישראל is פטור from גלות) he is killed. רבא asked this is a ק"ו; for if by דרך ירידה (which is חמור), he only receives גלות, so why by דרך עלייה (which is קל) should he be executed. We see that דרך ירידה is more חמור than דרך עלייה.

⁵ Therefore even though regarding other matters דרך ירידה is more חמור than דרך עלייה, nevertheless since it is only דרך עלייה who is not שגגתו לכפרה at all, we cannot derive דרך ירידה (whose שוגג is שגגתו לכפרה [at least] גלות), from דרך עלייה.

The level of severity in all cases in our גמרא, only depends on whether it is not ניתן לכפרה; all other חומרות are irrelevant –

תוספות proves his point:

דאינו מקפיד הש"ס במה שסקילה ושריפה חמורין⁶ מהרג וחנק:

For the גמרא is not concerned with the fact that סקילה ושריפה are more severe than הרג וחנק.

Summary

In regard to redeeming oneself from מיתה by paying כופר, the criterion for considering a מיתה lenient or severe is dependent on whether or not ניתן שגגתו לכפרה.

Thinking it over

Why indeed (in regard to redeeming someone from מיתה by paying money) do we disregard the general חומרות between the מיתות and we concentrate only on whether (חמור is so it is) לא ניתן שגגתו לכפרה or whether it is (קל is so it is) ניתן שגגתו לכפרה?⁷

⁶ The גמרא previously stated that from one פסוק alone we would only know מיתות החמורות which are לא ניתנו שגגתן (like ע"ז, שבת, ועריות קלות שניתנו שגגתן לכפרה), but we would not know by מיתות קלות שניתנו שגגתן לכפרה (for instance זקן ממרא or רוצח), while שריפה and מחויבי סקילה are from ע"ז שבת ועריות קלות. However חנק והרג זקן ממרא ורוצח receive חנק והרג, so seemingly the מצות קלות are more severe than the מצות חמורות. This proves that regarding this לימוד, the only thing that matters is if it is ניתן כפרה (then it is קל) or not (then it is חמור). All other factors are irrelevant here.

⁷ See שיטה מקובצת.